

V. ASSZONYSORS¹

Gyerekvárás, felvilágosítás

Semmi, arrú nem is beszéltek, Isten ellen való vétek lett vóna. Maj' tudja mindenki, mikor férhömén, hogy mit csiná. Még az ünnepet se mondta meg a szülő a lánynak (ünnepe = a menstruáció egyik megnevezése). A jány is titkolta, szégyelte: Úristen, mi lett velem, nyilván meg akarok halni... Titokban mostunk, ne mertünk napvilágon terigetni. Oszt közbe ott vótunk a gépné, azt se tudtuk, micsinájunk. Summásékná a kukoricára terigettük. Olyan lelki szenvedésbe vótunk. Édesanyám kímélt vóna egy kicsit bennünköt: - Te most ne menj be a kemencébe tapasztani, Etus. Látom, mosódol [mosódol = utalás a menstruációra]. Máskor meg: - No, tiszta vagy? Akkor tesszük el a beföttet. Mer amúgy megromlott vóna a befött.

Angyalcsinálás [abortusz]

A húszas-harmincas évekbe gyűtt divatba, hogy elúsztták a gyereket. Tudós asszonyok meg bábák foglalkoztak evvel. Hallottam olyat, hogy az asszonyok kinint szedtek, meg felszúrtak maguknak, meg evvel a papsajt-gyűkérel, oszt, ugye, elfertőződött. Fialtal asszonyok, oszt belehaltak. Elég baj vót az annak. Meg a családjának. Egytű megszabadút, oszt hármát meg itthagytt.

Terhesség

Gyöttek a gyerekek, de nem vót kímélet. Hiába vót az asszony gyerekekkel terhelve. Úgy mondták: - Hajladozz, könnyebb lesz a szülés. Hiába vótam terhes vagy szoptató, ki kellett menni a határba dógozni.

Sokat babonáskodtunk. Hittük is, nem is, Nekem úgy mondták, hogy lopjak paprikát, akkor fiú lesz a gyerekem. Akkor azt is mondták, hogy lopjak kukoricát, akkor nagy haja lesz, ha jány lesz. Akkor még azt is mondták: - Tököt ne lopj, mer akkor kopasz lesz. Ilyen mondások vótak. Akkor velem meg mindég karajt vágatott a kenyérbű anyósom, hogy göndör hajú fiam szülessen.

Szülés

Negyven-ötvenéves korukig szültek az asszonyok. A szülésbe semmi különös nem vót. Én vótam a legöregebb, engem küdött anyám a bábáér: - Eredj, szaladj el Borcsa nénédér. A Kicsik meg otthon maradtak. Akkor egy hétig elgyűtt a bába minden reggel. Megfürdette a gyereket, anyámra is ránézett. A testvérek meg hoztak neki enivalót, ez vót egy pár napig. Akkor oszt édesanyám talpra állt, csinálta tovább a dógát.

Nálunk meg néném húsvétkor szült, akkor sütöttük a vízenköttet. – No, Margit, mostmán te szaggassad a szalálkás tésztát, aszongya anyám, mer a nénéd szül. Akkor anyám melegítette a vizet, csinálta, amit kellett.

Vótak a faluba bábák, el is gyűttek, mikor hítták őket, de vagy odaértek a szüléshö, vagy nem. Ugye, akkoriba nagy vót a tanyavilág. De nem vót baj, értettek az asszonyok a szüléshö, hogyne értettek vóna. Énnekem édesanyám vót minden gyerekemné a bábaasszony – neki is kilenc gyereke vót. Meg olyan is vót, hogy a legöregebb jánya vót az anyja mellett a szülésné. Nálunk anyám vette fel [felveszi a gyereket = segít a szülésnél] az utolsó öccsét, Mihálykát. Felvette, meg is fürdette. A Fazekasba Rozi néni, nem vót pedig bába, mégis harmincöt gyereket vett fel, amirű tudunk. A Pakomon meg Szelei Rozi néni járt a

¹ Forrás: Endrődi füzetek 2. – Az endrődi asszonyok élete a századfordulótól

szülésekhő. Özvegyasszony vót, de nagyon értett hozzá. Még a szarvasi határba is kijárt, nagyon finom keze vót, sok gyereket felvett. Egyszer oszt valaki feljelentette, mer nem vót papírja a tudományárú. Per lett belülle. Mikor oszt vót a tárgyalás, akkor a paskomi nép bement a bíróságra, oszt kijelentették, hogy nekik igenis kell Rozi néni, mer a falu messze van. Ki is engedték Rozi nénit.

A Kertekbe meg Pálinkás Terka néni vót a bába. Az is özvegyasszony vót. Nagy kontya vót, lefűsűve a haja, de annak olyan áldott jó keze vót, szépen bánt az asszonyokkal. Akkor Knapcsek Etel néni, azt is nagyon szerette mindenki. Kovács Matyi bácsinak a felesége, az meg egyenesen híres bába vót. Bugrát Rozi néni meg a Polyákhalmon vót bába, Csejten meg Szurovecz Mari néni. Akkor a faluba Pocok Pana néni, Giricz Mari néni, Pápista Moni néni, Roncsek Terka néni, akkor Örzsi néni, Tímárné. Akkor vót az a Tímár Máténé Tóth Mariska néni, áldja meg a Teremtő. Széparcú özvegyasszony, jó nyugodt. Olyan szépen tudott beszélni: - Jó'van, fiam, majd elmúlik. Tessík megnyugodni. Így szokott az lenni. Meg kell érte szenvedni. Majd a Jóisten megsegít bennünköt. Áldott jó bábák vótak ind. Egyszerű asszonyok, de úgy tudták, hogy mit kell csinálni, hogy csak úgy lehetett. Nálunk édesanyám nem akarta tudni megszülni Imikét. Akkor aszongya a bába apámnak, hogy hozzon le a pallásrú egy háromliteres üveget. Akkor azt odatartották édesanyám szája elé, hogy fújjon bele. Anyám nagyot fújt, oszt mán meg is lett Imrénk. Akkor a bába felvette a gyereket egy tiszta lepedőre, akkor megfürdette, meglapigatta a gyereknek a fejit: - Jaj, egyem meg azt a kis lapos fejedet. Oszt akkor úgy símogatta, hogy menjen neki a kis kutacsa össze. Vót rá eset, hogy almával még meg is dörgölte a kis arcát, hogy szép piros legyen. Vót még olyan babonaság is, hogy mikor szült valaki, akkor minden ajtót be kellett csukni, hogy be ne gyűjjön a rontás, még a sublótfiókot is. Akkor mikor meglett a gyerek, a mását [méhlepény] elásták, a köldökszinórt meg megszáritották, eltették, oszt mikor nagy lett a gyerek, odaadták neki. Szerencsét hozott.

A bábának a dóga vót, hogy egy hétig fürdette a gyereket, kenegette, akkor megmaszírozta az anyját, még ki is mostak. Közbe figyelték, nincs-e valami baj. Meg okosították az asszonyokat, elmagyarázták, amit kellett.

Mer az asszonyok nem nagyon mondták a betegsígüköt, nem is nagyon tudták. Meg restellte is, mikor beteg vót. Fájlalja a derekát – ennyi vót. Édesanyám idejibe még orvost se nagyon híttak. Ilka nénémnek az anyja mikor a negyedik gyereket szülte, nagyon rosszú vót, régen vót ez. Akkor beküdtek Kondorosra lóháton egy embert, hogy mondasson érte misét. De ahho nem vót esze senkinek, hogy az orvost híja lóháton.

Vót, hogy meghaltak az asszonyok szülésbe. Nagy baj vót, ha az utána való [méhlepény másik megnevezése] nem akart elmenni. Akkor másnap csak el kellett menni orvosér. Mer abba bele lehetett halni. A hideg rázta, álmos lett, akkor oszt elaludt örökre...

Gyerekágy

A gyerekágy kinek ennyi vót, kinek annyi. Két hét, hat hét, kinek milyen vót a sorsa. Aki módosabb vót, az ráért feküdni, kimostak alá. Vót olyan, aki sátor alatt feküdt gyerekágyat: az ágya olyan függönyfélivel vót körükerítve, hogy ne lássuk a szoptatást. Ez vót a boldogasszony ágya: állvány vót csináva, arra vót ráncolva olyan könnyű anyag. Mer, ugye, rengeteg vót a légy is. Majd oszt ebbe az ágyba feküdtek a gyerekágyas asszonyok mind a családbú. Felvették a szép csipkés pongyolkát [hálókabát], oszt feküdtek.

Egy hétig vitte a komaasszony a gyerekágyas asszonnak az ételt. A levest a komaasszony-szilkébe. Ha csak birtak, tyúklevest hússal. Az erősíti az anyát. A pörköltet csipkés szélű porcelántálba vitték. Meg vót cseréptál, ebbe vitték a herócét [csöröge], vagy a nyútott rétest. Ezt szépen bekötötték szalvétába, gyönyörűen kihúzták a szalvéta csücskit,

eligazították a sarkát, oszt vitték. Ez olyan kölcsönös vót. Egyik asszony is kapta, a másik asszony is kapta, mikor mék vót ráútalva. Úgy mondták, hogy felszolgálták a gyerekágyas asszonyt.

Aki maga vót, annak feküdni se lehetett soká. Gyuricza Franci néni, az olyan asszony vót, hogy hihetetlen. Sovány, szikár, vékony, mint az ujjam. Nyóc gyereket hozott a világra, lett vóna segítsége, de annak meg se kottyant a szülés. Az olyan vót, hogy – Jézus Mária – délelőtt megszülte a gyereket, délután mán a meggyfán vót, szedte a meggyet. Vótak ilyen asszonyok is.

Szülés után hat hétig nem szabad vót sehova se menni a fiatalasszonynak. Még az ereszet alá se vót szabad kimenni – szóval, hogy ne dógozzon. Ezt be is tartotta, aki be tudta tartani. Akkor hat hét után az anya első útja a templomba vezetett. Vitte a kisbabát bemutatásra. Mint ahogy Mária is vitte a hathetes Kisjézust bemutatni. Ezt úgy mondták, hogy most kelt fel a gyerekágybú. Ez azér is nagy dolog vót, mer ezen a napon világosba öltözhettek az asszony – máskor nem nagyon vót szokás a világos ruha asszonynak.

Ennek a bemutatásnak az vót az értelme, hogy Szűz Mária segítse a kisbabát meg az édesanyát.